

**Gunāra Nēga un biedrības “Droši krasti” pieteikums
Eiropas Cilvēktiesību tiesai par Eiropas Cilvēktiesību un
pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8. panta un Pirmā
protokola 1. panta pārkāpumu, kopsakarā ar Konvencijas
13. pantu.**

Fluctus Legis

Rīga, 2025

Satura rādītājs

BŪTISKO FAKTU IZKLĀSTS	3
KĀZUSA ANALĪZES KOPSAVILKUMS	4
PAR PRASĪBAS PIEŅEMAMĪBU IZSKATĪŠANAI	5
Lietas pieņemamības kritērijs Konvencijas 34. un 35. panta ietvarā.....	5
PAR KONVENCIJAS 8. PANTA PĀRKĀPUMU KOPSAKARĀ AR KONVENCIJAS 13. PANTU	9
Konvencijas 8. panta kopsakarā ar Konvencijas 13. pantu piemērojamība	11
Konvencijas 8. panta kopsakarā ar Konvencijas 13. pantu pārkāpums saistībā ar valsts pozitīvo pienākumu	14
PAR KONVENCIJAS PIRMĀ PROTOKOLA 1. PANTA PĀRKĀPUMU KOPSAKARĀ AR 13. PANTA PĀRKĀPUMU	17
Konvencijas Pirmā protokola 1. panta kopsakarā ar Konvencijas 13. pantu piemērojamība	17
Konvencijas Pirmā protokola 1. pantā paredzēto tiesību ierobežojums	19
Konvencijas Pirmā protokola 1. panta ierobežojums ir noteikts ar likumu.....	21
Konvencijas Pirmā protokola 1. panta ierobežojuma legitīmais mērķis.....	22
Ierobežojuma nepieciešamība demokrātiskā sabiedrībā	22
Īpašuma tiesību ierobežojums kā neatliekama sociālā vajadzība	23
Īpašuma tiesību ierobežojuma samērīgums ar legitīmo mērķi	24
Normatīvo aktu un izmantotās literatūras saraksts.....	26

BŪTISKO FAKTU IZKLĀSTS

No lietas faktiskajiem apstākļiem izriet, ka Gunārs Nēģis 2020. gadā mantojis nelielu zvejnieksētu Pāvilostas nomalē, Baltijas jūras piekrastē netālu no Pāvilostas pelēkās kāpas, uz kuru Nēģa ģimene pārvācās, taču drīz vien atklāja, ka klimata pārmaiņu dēļ jūras krasta erozija katru gadu Latvijā atņem 20 hektārus piekrastes zemes, tādēļ Kurzemes jūrmalas iedzīvotāji jau 2015. gadā nodibināja biedrību “Droši krasti” (turpmāk – Biedrība), lai cīnītos par Baltijas jūras krasta un tās tuvumā esošo īpašumu aizsardzību.

2021. gada rudenī vētras laikā Nēģa laivu mājas pamati tika izpostīti un kļuva skaidrs, ka namiņš visdrīzākajā laikā sašķiebsies. Redzot, ka pašvaldības un valsts iestādes nespēj rīkoties ātri, Nēģis nolēma pats rīkoties un vērsās Valsts vides dienesta Liepājas reģionālajā pārvaldē (turpmāk – VDD) ar lūgumu veikt ietekmes uz vidi novērtējuma sākotnējo izvērtējumu, taču pēc tā veikšanas saņēma VDD atteikumu izdot tehniskos noteikumus, tādējādi faktiski liedzot iespēju saņemt būvatļauju, lai stiprinātu krastu.

Biedrība 2022. gadā rakstīja kolektīvu iesniegumu Klimata un enerģētikas ministrijai (turpmāk – Ministrija), norādot par nepieciešamību izstrādāt normatīvu regulējumu klimata pārmaiņu seku novēršanai un informējot par problēmām, ko jūras krasta erozija draud radīt gan iedzīvotāju īpašumiem, gan ekoloģijai, uz ko Ministrija atbildēja, ka tā dara visu iespējamo, lai pasteidzinātu Klimata likuma izstrādi. Biedrība pārsūdzēja Ministrijas sniegto atbildi Administratīvajā rajona tiesā, kura secināja, ka Ministrija atbildējusi pēc būtības.

Nēģis atteikumu apstrīdēja Vides pārraudzības valsts birojā (turpmāk – Birojs), kas atstāja apstrīdēto lēmumu negrozītu. Biroja lēmums tika pārsūdzēts Administratīvajā rajona tiesā, lūdzot atcelt Biroja lēmumu un uzlikt par pienākumu izdot tehniskos noteikumus, tomēr Nēģa lūgums tika noraidīts. Par Administratīvās rajona tiesas spriedumu Nēģis iesniedza apelācijas sūdzību, kas tika noraidīta, bet ar Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta rīcības sēdes lēmumu tika atteikts pieņemt kasācijas sūdzību.

Nēģis un Biedrība vērsās ar pieteikumiem Eiropas Cilvēktiesību tiesā (turpmāk – ECT), norādot uz Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – Konvencija) 8. panta un Pirmā protokola 1. panta pārkāpumiem kopsakarā ar 13. pantu.

KĀZUSA ANALĪZES KOPSAVILKUMS

- [1] Pieteicēji G. Nēģis un Biedrība uzskata, ka viņu prasības ir pieņemamas izskatīšanai ECT, jo ir izsmēluši viņiem pieejamās iekšējās lietas apstrīdēšanas un pārsūdzēšanas iespējas, kā arī pieteicēji atbilst cietušā statusam saskaņā ar Konvencijas 34. pantu, jo pastāv reāla iespējamība, ka kaitējums ierobežos pieteicēju tiesības.
- [2] Pieteicējiem netika nodrošināti efektīvi tiesību aizsardzības līdzekļi, lai pārsūdzētu Atbildētāja bezdarbību sakarā ar tā pozitīvā pienākuma nepildīšanu - Eiropas Komisijas tiesību aktu neieviešanu nacionālajā līmenī, kā arī Atbildētājs nav atturējies no negatīvā pienākuma ievērošanas un prettiesiski iejaucies G. Nēģa īpašuma tiesību aizsardzības realizācijā. G. Nēģis ir vērsies visās trijās tiesu instancēs, savukārt Biedrība, apstrīdot Ministrijas atbildi, ir pārsūdzējusi to vienā instancē, tādējādi abiem pieteicējiem izmantojot visus sev pieejamos tiesību aizsardzības līdzekļus.
- [3] Pieteicēji uzskata, ka Konvencijas 8. pantā noteiktās tiesības uz viņu privāto, ģimenes dzīvi un mājokli kopsakarā ar Konvencijas 13. panta tiesībām tika pārkāptas saistībā ar valsts nespēju veikt pozitīvo pienākumu – ieviest normatīvos aktus, kas veicinās klimatneitralitāti. Straujās klimata pārmaiņas un valsts bezdarbība šajā jomā rada būtisku apdraudējuma risku pieteicēju tiesībām nākotnē.
- [4] Biedrība uzskata, ka tās Konvencijas Pirmā protokola 1. pantā ietvertās tiesības uz īpašumu ierobežo un pārkāpj valsts, nepildot savu pozitīvo pienākumu attiecībā uz Klimata likuma izdošanu un kopumā kūtri pildot saistības klimata pārmaiņu novēršanā. Valsts pasīvā nostāja ir radījusi cilvēktiesību pārkāpumu Biedrības biedriem, Kurzemes piekrastes iedzīvotājiem. Pieteicējs Gunārs Nēģis apgalvo, ka viņa Konvencijā garantētās tiesības uz īpašumu valsts ierobežo līdz ar savu negatīvo pienākumu neizpildi, proti, pārkāpjot neiejaukšanos personu tiesību uz īpašumu izmantošanā.

PAR PRASĪBAS PIEŅEMAMĪBU IZSKATĪŠANAI

Lietas pieņemamības kritērijs Konvencijas 34. un 35. panta ietvarā

- [1] Konvencijas 34. pantā ir noteikts, ka ikviena fiziska vai juridiska persona, personu grupa vai nevalstiska organizācija var iesniegt sūdzību ECT, ja tā uzskata, ka kāda no Konvencijas dalībvalstīm ir pārkāpusi Konvencijā vai tās papildprotokolos garantētās tiesības.¹ Tā kā ECT ir vērsusies gan Biedrība, gan G. Nēģis, abu pieteicēju sūdzībām ir jāatbilst Konvencijas 34. panta prasībām.
- [2] Biedrība, būdama viena no pieteicējām, ir privāto tiesību juridiskā persona² un pieteicējs G. Nēģis ir fiziska persona. Abi pieteicēji savus pieteikumus ECT pamato ar Konvencijas 8. panta, Pirmā protokola 1. pantu, kā arī 13. panta pārkāpumiem, pēdējo skatot kopsakarā ar iepriekš minētajiem pantiem. Iesniedzējs G. Nēģis savā sūdzībā norāda ka Latvijas Republika (turpmāk - Atbildētājs) nav izpildījusi savu negatīvo pienākumu - neiejaukties G. Nēģa tiesību realizēšanā, jo Atbildētājs nav savlaikus ļāvis pieteicējam realizēt preventīvo īpašuma aizsardzības līdzekli - aizsargbūves izbūvi, lai pieteicējs pasargātu savā īpašumā esošo teritoriju no potenciālajiem krasta erozijas draudiem, kas var ietekmēt pieteicēja nekustamo īpašumu, attiecīgi arī viņa ģimenes dzīvesvietu.³ Biedrība savā pieteikumā norādījusi, ka tās biedri ir Kurzemes jūrmalas iedzīvotāji, kuru nekustamos īpašumus klimata pārmaiņas apdraud sevišķi nozīmīgi, liedzot tiem mierīgi iedomāties savu un ģimenes dzīvi nākotnē.⁴
- [3] Cietušajam Konvencijas 34. panta izpratnē nav vienmēr jānogaida līdz negatīvo seku iestāšanās brīdim, lai atbilstu šī panta kritērijiem, jo ECT iepriekš jau ir atzinusi, ka potenciālajam cietušajam ir jāuzrāda pamatoti un pārlicinošus pierādījumus par iespējamību, ka pārkāpums skars viņu personīgi,⁵ arī tiesu praksē, piemēram lietā Verein KlimaSeniorinnen un citi pret Šveici, ir nostiprināta atziņa, ka vides tiesību jautājumos, lai atzītu cietušā statusu, ir svarīgi noteikt attiecīgā kaitējuma minimālo smaguma līmeni, tā ilgumu un pietiekamas saiknes esamību ar pieteikuma iesniedzēju vai pieteikuma iesniedzējiem, kā arī dažos gadījumos ģeogrāfiskajam attālumam ir nozīme starp pieteikuma

¹ Ārlietu ministrija. Sūdzības iesniegšana Eiropas Cilvēktiesību tiesā. 16.08.2021. Pieejams: https://www.mfa.gov.lv/lv/sudzibas-izskatisana-eiropas-cilvektiesibu-tiesa?utm_source=https%3A%2F%2Fwww.google.com [skatīts 15.04.2025]

² Balodis K. Ievads civiltiesībās. Rīga: Zvaigzne ABC, 2007, 101.lpp

³ Kāzuss [9]

⁴ Turpat, atsauce Nr. 3

⁵ Practical Guide on Admissibility Criteria. Strasbourg: Council of Europe publishing, 2024, p.16. 48. daļa

iesniedzēju un apgalvoto kaitējumu videi.⁶ Šajā situācijā abiem pieteicējiem ir pamatotas bažas par potenciālajiem draudiem, kas attiecināmi uz īpašumu, jo krastu erozija katru gadu atņem 20 ha piekrastes zemes⁷, attiecīgi ar katru gadu nekustamā īpašuma platība samazināsies tiem īpašniekiem, kuru īpašumi atrodas tuvu pie piekrastes, potenciāli ietekmējot ne tikai īpašumu, bet arī mājokli. ECT lietā Verein KlimaSeniorinnen Schweiz un citi pret Šveici, tostarp ir atzinusi, ka Biedrībai ir tiesības iesniegt pieteikumu saskaņā ar Konvencijas 34. pantu sakarā ar to, ka valsts, iespējams, nav veikusi atbilstošus pasākumus, lai aizsargātu indivīdus pret klimata pārmaiņu kaitīgo ietekmi uz cilvēku dzīvību un veselību, tomēr Biedrībai ir jāatbilst trim kritērijiem:

- 1) tai ir jābūt likumīgi reģistrētai attiecīgajā jurisdikcijā vai kurai ir tiesības tajā rīkoties,
- 2) spēj pierādīt, ka tai ir īpašs mērķis saskaņā ar tās statūtos noteiktajiem mērķiem, aizstāvēt biedru vai citu skarto personu cilvēktiesības,
- 3) spēj pierādīt, ka to var uzskatīt par patiesi kvalificētu un reprezentatīvu rīkoties to locekļu vai citu skarto personu vārdā, kuras ir pakļautas īpašiem draudiem vai klimata pārmaiņu nelabvēlīgai ietekmei uz viņu dzīvību, veselību vai labklājību, kas aizsargāta saskaņā ar Konvenciju.⁸

[4] No kāzusa apstākļiem izriet, ka Biedrības statūtos ir minēts, ka tās darbības mērķis ir Baltijas jūras krasta un tās tuvumā esošo īpašumu aizsardzība, kā arī klimata aktīvisms.⁹ Lietā nav strīda par Biedrības statusu, tādēļ uzskatāms, ka tā darbojas likumīgi, tas ir - ieguvušas juridiskās personas statusu, ierakstot to biedrību un nodibinājumu reģistrā¹⁰ un, protams, Biedrību var uzskatīt par patiesi kvalificētu un reprezentatīvu, lai aizstāvētu savus biedrus, jo viņi ir Kurzemes jūrmalas iedzīvotāji, tādēļ paši ir pakļauti īpašiem draudiem un klimatu pārmaiņu negatīvajai ietekmei uz viņu labklājību, veselību un īpašumu.

[5] No iepriekšminētā izriet, ka pieteicēja G. Nēga un Biedrības sūdzība ietilpst Konvencijas 34. panta tvērumā, jo pastāv pamatots risks potenciālajam tiesību aizskārumam atbilstoši pastāvošai ECT judikatūrai.

⁶ ECT 2024. gada 9. aprīļa spriedums lietā Verein KlimaSeniorinnen Schweiz un citi pret Šveici (iesnieguma nr. 53600/20), 472.p

⁷Kāzuss [3]

⁸ Turpat, atsauce Nr. 6, 502.p

⁹ Kāzuss [3]

¹⁰Biedrību un nodibinājumu likuma 3. pants, Latvijas Vēstnesis, 14.11.2003.

[6] Konvencijas 35. pantā ir noteikts, ka ECT izskata lietu tikai tad, ja ir izsmeltas visas nacionālās apstrīdēšanas vai pārsūdzības iespējas, kā arī sūdzībai ir jābūt iesniegtai četru mēnešu laikā, skaitot no dienas, kad ticis pieņemts galīgais lēmums minētajā lietā. Vērtējot pieteicēja G. Nēga pieteikuma atbilstību Konvencijas 35. pantam, nepieciešams analizēt to, vai viņš ir vērsies kādā no nacionālajām tiesām un ir izsmēlis visas iespējas aizstāvēt aizskartās tiesības. No kāzusa apstākļiem izriet, ka G. Nēģis ir vērsies VDD, kur saņēmis nelabvēlīgu, negatīvu un prettiesisku administratīvu aktu, proti, atteikumu izdot tehniskos noteikumus, kas viņam, balstoties uz Administratīvā procesa likuma (turpmāk – APL) 75. panta pirmās daļas 3. punktu, 76. panta pirmo un otro daļu¹¹, dod pamatu apstrīdēt to augstākai iestādei, kas šajā gadījumā ir Birojs.¹² Apstrīdēšanas rezultātā izdoto administratīvo aktu G. Nēģis pārsūdzēja pirmās instances tiesā, iesniedzot pieteikumu tiesā par administratīvā akta atcelšanu.¹³ Pieteicējs G. Nēģis ir arī izmantojis iespēju prasīt apelācijas instances tiesai labot kļūdas, kas tika pieļautas pirmās instances tiesā, kā arī pieteicējs pēc apelācijas instances tiesas sprieduma vērsies kasācijas instances tiesā, kur rīcības sēdē tika atteikta kasācijas tiesvedības ierosināšana, pamatojoties uz APL 338.¹ panta otrās daļas 2. punktu.¹⁴ Secināms, ka pieteicēja G. Nēga prasība būtu pieņemama izskatīšanai ECT, jo viņš ir izsmēlis visus pieejamos tiesību aizsardzības līdzekļus un lietā nav strīda par četru mēnešu termiņa ievērošanu.

[7] Vērtējot Biedrības pieteikuma atbilstību Konvencijas 35. pantam, analizējami tie paši kritēriji, kas tika analizēti pie pieteicēja G. Nēga, proti, Biedrībai ir jāizsmeļ visas nacionālās apstrīdēšanas vai pārsūdzības iespējas, kā arī sūdzībai ir jābūt iesniegtai četru mēnešu laikā, skaitot no dienas, kad ticis pieņemts galīgais lēmums minētajā lietā. Biedrība Iesniegumu likuma paredzētajā kārtībā informēja Ministriju par jūras krasta erozijas radītajām problēmām un norādīja, ka problēmu novēršanai nepieciešams izstrādāt normatīvo regulējumu.¹⁵ Iesniegumu likuma izpratnē tiesības saņemt atbildi no iestādes ir tiesības pašas par sevi, tādēļ atbildes sniegšana uz iesniegumu kā šo tiesību izmantošanas rezultāts uzskatāma par faktisko rīcību.¹⁶ Privātpersona pieteikumu tiesā, balstoties uz Iesniegumu

¹¹Administratīvā procesa likums. Latvijas Vēstnesis, 14.11.2001.

¹²Par ietekmes uz vidi novērtējumu 6. panta pirmā daļa. Latvijas Vēstnesis, 30.10.1998.

¹³Turpat. Sk. 184. panta pirmās daļas pirmo punktu

¹⁴Kāzuss [8]

¹⁵Kāzuss [4]

¹⁶Briede J., Danovskis E., Kovaļevska A. Administratīvās tiesības. Mācību grāmata. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2024, 284. lpp

likuma 10. panta otro daļu,¹⁷ var iesniegt tostarp par iestādes faktisko rīcību, arī APL 184. panta pirmās daļas 2. punktā minētais to apstiprina.¹⁸ No kāzusa izriet, ka Biedrība ir vērsusies Administratīvajā rajona tiesā bez panākumiem,¹⁹ tādējādi Biedrībai izsmeļot visas nacionālās pārsūdzības iespējas, jo rajona tiesas spriedums nav pārsūdzams.²⁰

- [8] Augstākā tiesa spriedumā SKA-757/2018 norādījusi, ka Vides aizsardzības likuma 9. pantā ietvertajā normā ir nostiprinātas sabiedrības tiesības vērsties tiesā tostarp gadījumos, kad ir nepieciešamība novērst iespējamo kaitējumu videi, kā arī no sprieduma motīvu daļas secināms, ka šādu iespēju ir vienkāršāk realizēt gadījumos, kad pieteicēja pieteikums ir iesniegts vides aizsardzības interešu nodrošināšanas nolūkā, kas, secinot no kāzusa apstākļiem, tika darīts šādu mērķu sasniegšanai.²¹ Arī Augstākās tiesas spriedumā SKA 1008/2022 norādīts, ka, izvērtējot pieteicēja tiesības iesniegt populārsūdzību par iespējamo kaitējumu videi, būtiska nozīme ir apstākļiem, kurus pieteicējs norāda kā būtiskus sabiedrības tiesisko interešu aizskāruma pamatošanai.²² Biedrība savā iesniegumā ir norādījusi gan draudus ekoloģijai, gan biedru īpašumiem,²³ kas nav šķērslis, pārsūdzot Ministrijas faktisko rīcību tiesā, jo Augstākā tiesa ir atzinusi, ka Vides aizsardzības likuma interpretācija nedrīkst samazināt sabiedrības tiesības vērsties tiesā ar pieteikumiem, kuru būtība atbilst Vides aizsardzības likuma 9. panta otrajai un trešajai daļai, pat ja tā ir tikai daļa no pieteikuma un pastāv līdzās citām interesēm (piemēram, uz īpašuma tiesību aizsardzību).²⁴ Vēršanās valsts iestādēs ar iesniegumiem, kuros var ietvert priekšlikumus, kā uzlabot valsts pārvaldes darbību, ir viens no leģitīmiem veidiem, kā sabiedrības locekļi, jo īpaši pilsoniskā sabiedrība, kas apvienojusies biedrībās, var līdzdarboties valsts pārvaldē.²⁵
- [9] Tādējādi Iesniegumu likums piešķir Biedrībai tiesības vērst Ministrijas uzmanību uz iespējamām nelikumībām un saņemt atbildi uz savu iesniegumu, kurā iestāde var norādīt, ka

¹⁷Iesniegumu likuma 10. panta otrā daļa. Latvijas Vēstnesis, 11.10.2007.

¹⁸Administratīvā procesa likuma 184. panta pirmās daļas otrais punkts noteic, ka pieteikumu var iesniegt par iestādes rīcību.

¹⁹Kāzuss [4]

²⁰Sk. Iesniegumu likuma 10. panta otro daļu.

²¹Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 26.01.2018. spriedums lietā Nr. 6-70016717/6, SKA-757/2018.

²²Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 30.11.2022. spriedums lietā Nr. A420289121, SKA 1008/2022 8. punkts

²³Kāzuss [4]

²⁴Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 25.10.2016. spriedums lietā Nr. A420241114, SKA-824/2016 17. punkts

²⁵ Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 15.08.2016. spriedums lietā Nr. Lieta Nr.6-7-00044-16, SKA-930/2016 6. punkts

ir veikusi vai veiks kādas darbības, vai, tieši otrādi, tās neveiks, jo uzskata to par nelietderīgu u.tml. Latvija, būdama viena no Eiropas Savienības (turpmāk - ES) dalībvalstīm, ir uzņēmusies saistības pildīt ES līgumus un iekļaut tos nacionālajās tiesību normās,²⁶ arī no kāzusa apstākļiem izriet, ka Eiropas Komisijas tiesību aktiem vajadzēja tikt iekļautiem nacionālajā līmenī,²⁷ tomēr Latvija joprojām to nav darījusi, nokavējot ieviešanas termiņu, kas jebkurā gadījumā neatbrīvo Latviju no saistību izpildes. Tā kā Klimata likuma pieņemšanas process ir kavēts, nenoregulētie jautājumi saistībā ar ekoloģijas potenciālajiem draudiem joprojām paliek neatrisināti, tādēļ Biedrība izmantoja vienīgo tiesību aizsardzības līdzekli - apstrīdēt iestādes faktisko rīcību. Biedrības kā sūdzības iesniedzējas ieskatā Ministrija savā atbildē nav atbildējusi pēc būtības, jo atbilde nerada skaidrību, kad tiks pārstrādāti likumi klimata pārmaiņu mazināšanai un ieviests Klimata likums, jo esošais regulējums par Baltijas jūras un Rīgas līča piekrastes aizsargjoslas mērķiem erozijas procesu attīstības novēršanā neparedz konkrētas darbības, lai valsts spētu efektīvi novērst erozijas procesu.²⁸

- [10] Biedrības centieni panākt likumprojekta virzību tālāk neizdevās, jo iesniegumu likums nerada tiesības prasīt konkrētu rīcību,²⁹ tomēr, sniedzot Ministrijai priekšlikumu izstrādāt visaptverošu normatīvo regulējumu, Biedrība ir aktualizējusi jautājumu par potenciālo draudu reālo iespējamību, kas jau sāk ietekmēt biedru tiesības uz viņu privāto un ģimenes dzīvi un mājokli.³⁰ Tā kā kāzusa apstākļos nav strīda par sūdzības iesniegšanu ECT termiņā, uzskatāms, ka tas ir ticis ievērots, tādēļ Biedrības prasība būtu pieņemama izskatīšanai.

PAR KONVENCIJAS 8. PANTA PĀRKĀPUMU KOPSAKARĀ AR KONVENCIJAS 13. PANTU

- [11] Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 96. pants nosaka ikviena tiesības uz privātās dzīves un mājokļa neaizskaramību.³¹ Lai gan Satversmes 96. pantā nav tiešas norādes uz tiesībām uz ģimenes dzīvi, Satversmes tiesa ir atzinusi, ka šis pants tomēr

²⁶ Līgums par Eiropas Savienības darbību. Parakstīts Romā 25.03.1957. Kopsavilkums: 288.pants-direktīvas. Pieejams: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:114527&from=EN> [aplūkots: 20.03.2025.]

²⁷Kāzuss [9]

²⁸Sk. Aizsargjoslu likuma 6. panta pirmo daļu, Latvijas Vēstnesis, 25.02.1997, 56/57

²⁹Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 15.08.2022. spriedums lietā Nr. Lieta Nr.6-7-00044-16 SKA-930/2016 6. punkts

³⁰Kāzuss [9]

³¹ Latvijas Republikas Satversme. Latvijas Vēstnesis, 43, 01.07.1993.

ietver arī tiesības uz ģimenes dzīves neaizskaramību (turpmāk – tiesības uz ģimenes dzīvi), norādot, ka 96. panta ietvaros ģimenes dzīve ir viens no privātās dzīves elementiem.³²

[12] Konvencijas 8. pants, tāpat kā Satversmes 96. pants, regulē tiesības uz privātās un ģimenes dzīves, mājokļa un korespondences neaizskaramību.³³ Satversmes 96. pantā regulētais privātās dzīves jēdziens ir aizgūts no Konvencijas 8. panta³⁴, kas norāda uz to, ka Satversmē regulētās tiesības uz privāto dzīvi ir cieši saistītas ar Konvencijas 8. pantā regulētajām tiesībām.

[13] Lai noteiktu, ka Konvencijas 8. pantā nostiprinātās tiesības ir pārkāptas, nepieciešams konstatēt, ka lietas faktiskie apstākļi vispār atbilst šajā pantā ietvertajām tiesībām. Savukārt pēc tam jānosaka, vai valsts pienākums attiecībā pret pieteicējiem bija pozitīvs vai negatīvs, un no tā izriet jautājumi, kas jāanalizē, lai noteiktu, vai pārkāpums ir noticis.³⁵

[14] Attiecībā uz valsts negatīvo pienākumu, tai ir pienākums atturēties no prettiesiskas iejaukšanās Konvencijā noteikto tiesību īstenošanā,³⁶ taču tiesības uz privāto dzīvi, kā arī tajā ietilpstošās tiesības uz ģimenes dzīvi un mājokli, tāpat kā lielākā daļa no cilvēktiesībām, nav absolūtas, tātad tās noteiktos gadījumos ir ierobežojamas. Savukārt attiecībā uz valsts pozitīvo pienākumu tai ir jāveic aktīvas darbības, kas nodrošinās personai iespēju izmantot Konvencijā noteiktās tiesības.³⁷

[15] Tā kā abi pieteicēji savās sūdzībās norāda uz Konvencijas 13. panta pārkāpumu kopsakarā ar 8. pantu, šī panta piemērošanas kontekstā nepieciešams izvērtēt arī 13. panta tvērumu un piemērojamību. Konvencijas 13. pants nosaka, ka ikvienam, kuram tiesības un brīvības ir noteiktas Konvencijā, ir tiesības uz efektīvu aizsardzību no valsts institūciju puses, neskatoties uz to, ka pārkāpumu izdarījušas personas, pildot dienesta pienākumus.³⁸ Valsts iestādēm ir pienākums garantēt tiesību un brīvību īstenošanu, jo iesniegtās sūdzības mehānisms ir pakārtots valsts cilvēktiesību aizsardzības sistēmai, ko paredz Konvencijas 13. pants un 35. panta 1. punkts.³⁹ Tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību kalpo kā papildu

³² Latvijas Republikas Satversmes komentāri: VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Aut. kol. J. Rudevskis, E. Levits, J. Briede u. c. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011, 238., 257. lpp.

³³ Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija. Latvijas Vēstnesis, 143/144, 13.06.1997.

³⁴ *Turpat*, atsauce Nr. 32, 244. lpp.

³⁵ Guide on Article 8 of the European Convention on Human Rights, 1.p. Pieejams: <https://ks.echr.coe.int/web/echr-ks/article-8> [apskatīts: 19.03.2025.]

³⁶ Eiropas Padome. Definīcijas. Pieejams: <https://www.coe.int/en/web/echr-toolkit/definitions> [apskatīts: 04.04.2025.]

³⁷ *Turpat*

³⁸ Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija. Latvijas Vēstnesis, 143/144, 13.06.1997.

³⁹ ECT 2000. gada 26. oktobra spriedums lietā Kudža pret Poliju (iesnieguma nr. 30210/96), 152. p.

garantija indivīdam, lai nodrošinātu, ka viņš faktiski izmanto tiesību sistēmā esošās tiesības,⁴⁰ kā arī 13. pantā noteiktajam tiesiskās aizsardzības līdzeklim ir jābūt efektīvam gan tiesību aktos, gan praksē⁴¹ un tās īstenošanu nedrīkst nepamatoti kavēt iestāžu darbība vai bezdarbība.⁴²

Konvencijas 8. panta kopsakarā ar Konvencijas 13. pantu piemērojamība

- [16] Lai noskaidrotu, vai šajā lietā ir noticis Konvencijas 8. panta pārkāpums, vispirms ir jānoskaidro pantā iekļauto tiesību saturs un būtība. Konvencijas 8. pants nosaka personas tiesības uz privātās dzīves, ģimenes dzīves, mājokļa un korespondences neaizskaramību. Ir nepieciešams konstatēt, ka lietā izskatāmā situācija atbilst vismaz vienai no Konvencijas 8. pantā regulētajām tiesībām, taču šīs tiesības var pārklāties un viena situācija var atbilst vairākām pantā regulētajām tiesībām.⁴³ Pieteicēji – G. Nēģis un Biedrība – ir norādījuši uz pārkāpumu trīs no četrām Konvencijas 8. pantā aizsargātajām tiesībām, t.i. tiesībām uz privāto dzīvi, ģimenes dzīvi un mājokli, tāpēc nepieciešams analizēt tieši šo trīs tiesību saturu un lietas faktisko apstākļu atbilstību tam.
- [17] Vispirms ir nepieciešams norādīt, ka lietā *Verein KlimaSeniorinnen Schweiz un citi pret Šveici*⁴⁴ ECT ir izvirzījusi divus priekšnoteikumus, kam jāizpildās, lai personas tiesību aizskārums, kas saistīts ar vides problēmām, atbilstu Konvencijas 8. pantā aizsargātajām tiesībām. Pieteicējam ir jāpierāda, ka (i) ir notikusi faktiskā iejaukšanās pieteicēja tiesībās baudīt viņa privāto dzīvi, ģimenes dzīvi un mājokli un (ii) iejaukšanās ir bijusi pietiekami būtiska, lai negatīvi ietekmētu pieteicēja tiesības uz privāto, ģimenes dzīvi un mājokli.
- [18] Pirmkārt, pieteicēji ir norādījuši uz tiesībām uz privāto dzīvi aizskārumu. Tiesības uz privāto dzīvi ir ļoti plašs jēdziens, kuru ir gandrīz neiespējams pilnīgi definēt,⁴⁵ taču tas aptver tādus aspektus kā personas fiziskā un psiholoģiskā integritāte, kā arī personas privātums un sociālā identitāte. Viens no aspektiem, kas ietilpst tiesību uz privāto dzīvi tvērumā, ir arī personas veselība un dzīves kvalitāte, piemēram, ECT lietā *Vavříčka un citi pret Čehiju*⁴⁶ ir

⁴⁰ Turpat, atsauce Nr. 38

⁴¹ ECT 2012. gada 13. decembra spriedums lietā *De Souza Rebeiro pret Franciju* (iesnieguma nr. 22689/07), 78.p

⁴² ECT 2014. gada 17. jūlija spriedums lietā *Juridisko resursu centrs Valentin Câmpeanu vārdā pret Romāniju* (iesnieguma nr. 47848/08), 148.p

⁴³ Guide on Article 8 of the European Convention on Human Rights, 1.p. Pieejams: <https://ks.echr.coe.int/web/echr-ks/article-8> [apskatīts: 19.03.2025.]

⁴⁴ ECT 2024. gada 9. aprīļa spriedums lietā *Verein KlimaSeniorinnen Schweiz un citi pret Šveici* (iesnieguma nr. 53600/20), 514.p.

⁴⁵ ECT 2003. gada 28. janvāra spriedums lietā *Peck pret Apvienoto Karalisti* (iesnieguma nr. 44647/98), 57.p.

⁴⁶ ECT 2021. gada 8. aprīļa spriedums lietā *Vavříčka un citi pret Čehiju* (iesnieguma nr. 47621/13), 282.p.

noteikusi, ka valstīm ir pozitīvs pienākums aizsargāt to jurisdikcijā esošo personu veselību un dzīvību saskaņā ar Konvencijas noteikumiem, galvenokārt Konvencijas 2. un 8. pantu. No tā var secināt, ka ECT ir atzinusi tiesības uz veselību kā daļu no tiesībām uz privāto dzīvi. Arī jau iepriekšminētajā lietā *Verein KlimaSeniorinnen Schweiz un citi pret Šveici*⁴⁷ ECT ir norādījusi, ka Konvencijas 8. pants ir piemērojams gadījumos, kad ne tikai personas veselība, bet arī labklājība un dzīves kvalitāte ir tikusi nelabvēlīgi ietekmēta.

[19] G. Nēģis ir konkrēti norādījis uz to, ka valsts ir pārkāpusi viņa tiesības uz privāto dzīvi saistībā ar veselību un dzīves kvalitāti. Pieteicējam ir uzstādīta diagnoze F41.0 "epizodiska paroksizmāla trauksme", kas izpaužas kā panikas lēkmes. Šo vairākkārtējo panikas lēkmju iestāšanās cēlonis ir liels stress, kuru ir radījis apdraudējums pieteicēja nekustamajam īpašumam un nespēja ietekmēt šo situāciju.⁴⁸ Savukārt personas veselība ir viens no faktoriem, kas būtiski ietekmē personas dzīves kvalitāti.⁴⁹ Tā kā no iepriekšminētajiem faktiem var secināt, ka konkrētā situācija ir nopietni skārusi G. Nēģa tiesības uz veselību un kvalitatīvu dzīvi, abi no ECT izvirzītajiem priekšnoteikumiem ir izpildījušies.

[20] Savā sūdzībā ECT G. Nēģis ir norādījis, ka viņa tiesības uz ģimenes dzīvi un mājokli ir pārkāptas. Tā kā pieteicējs norāda, ka tiesību uz ģimenes dzīvi pārkāpums izriet no tiesību uz mājokli pārkāpumu, šīs tiesības pārklājas un tās ir grūti norobežot, līdz ar to tās ir skatāmas kopsakarā.

[21] ECT lietā *Winterstein un citi pret Franciju*⁵⁰ uzsvēra, ka, lai konkrēta vieta tiktu atzīta par mājokli ECT 8. panta izpratnē, ir jāpastāv pietiekami ciešai, nozīmīgai un ilgstošai saiknei ar attiecīgo vietu. Pieteicējs uz dzīvojamā māju Pāvilstā pārcēlās jau 2020. gadā, norādot, ka plāno šajā vietā pastāvīgi uzturēties. To pierāda arī jau iepriekšminētais fakts, ka nekustamais īpašums ir pieteicēja un viņa ģimenes vienīgā dzīvesvieta. Līdz ar to var secināt, ka pieteicēja dzīvojamā māja atbilst Konvencijas 8. pantā ietvertā mājokļa jēdzienā.

[22] Būtisks faktors Konvencijas 8. panta piemērošanā ir tas, ka ECT izvērtē ne tikai jau notikušu tiesību aizskārumu, bet arī iespējamus draudus - situācijas, kurās aizskārumš varētu

⁴⁷ ECT 2024. gada 9. aprīļa spriedums lietā *Verein KlimaSeniorinnen Schweiz un citi pret Šveici* (iesnieguma nr. 53600/20), 435.p.

⁴⁸ Kāzuss [9]

⁴⁹ Eurostat. Dzīves kvalitātes rādītāji – dzīves kvalitātes novērtēšana. Pieejams:

https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Quality_of_life_indicators_-_measuring_quality_of_life [apskatīts: 28.03.2025.]

⁵⁰ ECT 2013. gada 17. oktobra spriedums lietā *Winterstein un citi pret Franciju* (iesnieguma nr. 27013/07), 141.p.

rasties nākotnē.⁵¹ Krasta erozija, kas jau ir ietekmējusi pieteicēja īpašumā esošo laivu māju, rada būtiskus draudus arī viņa mājoklim, ņemot vērā to, ka katru gadu Latvijā jūra kopumā atņem 20 ha piekrastes zemes.⁵²

[23] Tiesības uz ģimenes dzīvi ietver personu savstarpējās attiecības, piemēram, saistībā ar laulību, kā arī vecāku attiecības ar bērniem u.c. ģimenes aspektus. Nozīmīgs faktors ģimenes pilnveidošanā un attīstībā ir dzīvesvietas nodrošināšana.⁵³ Nespēja nodrošināt savai ģimenei drošu dzīvesvietu var būtiski ietekmēt ģimenes dzīvi. Pieteicējs ir norādījis, ka lietā izskatāmā situācija rada viņam šaubas par iespēju nodrošināt drošu dzīvesvietu savai ģimenei nākotnē. Līdz ar to var secināt, ka Pieteicējam patiesi ir liegts baudīt savas tiesības uz ģimenes dzīvi. Kā jau iepriekš norādīts, G. Nēģa mājoklis ir viņa ģimenes vienīgā dzīvesvieta, līdz ar to arī tiesības uz ģimeni ir ietekmētas.

[24] Analizējot tiesību uz ģimenes dzīves un mājokļa neaizskaramību saturu un faktisko apstākļu atbilstību tam, var secināt, ka ir izpildījušies abi priekšnoteikumi Konvencijas 8. panta piemērošanai.

[25] Biedrība ir norādījusi, ka arī tai ir pārkāptas tiesības uz privāto, ģimenes dzīvi un mājokli. Klimata pārmaiņu straujā attīstība un valsts bezdarbība klimata neitralitātes nodrošināšanai ir radījusi kritisku situāciju jūras krastā dzīvojošajām personām. Biedrība un G. Nēģis atrodas līdzīgās situācijās, ņemot vērā to, ka attiecīgā situācija – klimata pārmaiņas un valsts rīcība – abiem Pieteicējiem ir radījusi vienu un to pašu tiesību – Konvencijas 8. panta tiesību – pārkāpumu. Biedrība uzsver, ka, tāpat kā G. Nēģim, šī situācija rada šaubas arī tās biedriem par spēju nodrošināt sava mājokļa aizsardzību, tā liedz tiem mierīgi iedomāties sevi savā mājā nākotnē, kas savukārt ietekmē to tiesības uz privāto un ģimenes dzīvi. Līdz ar to argumenti saistībā ar G. Nēģa pieteikumu par Konvencijas 8. panta piemērojamību ir analogiski attiecināmi arī uz Biedrību un tās pieteikumu.

[26] Piemērojot Konvencijas 13. pantu, jāņem vērā, ka tam nav patstāvīgas pastāvēšanas, jo tas tikai papildina pārējās Konvencijas un tās protokolu materiālās klauzulas.⁵⁴ ECT praksē ir nostiprinājusies atziņa, ka vērtējot sūdzību saskaņā ar ECK 13. pantu un neatkarīgi no tā,

⁵¹ ECT 2024. gada 9. aprīļa spriedums lietā Verein KlimaSeniorinnen Schweiz un citi pret Šveici (iesnieguma nr. 53600/20), 435.p.

⁵² Kāzuss [3]

⁵³ Guide on Article 8 of the European Convention on Human Rights, 331.p. Pieejams: <https://ks.echr.coe.int/web/echr-ks/article-8> [apskatīts: 19.03.2025.]

⁵⁴ Guide on Article 13 of the European Convention on Human Rights. Pieejams: https://ks.echr.coe.int/documents/d/echr-ks/guide_art_13_eng-pdf 11.punkts [skatīts 21.04.2025]

vai ECT konstatēs 8. panta pārkāpumu, tai ir jāizskata pieteikuma iesniedzēja prasība saskaņā ar 13. pantu, ja 8. pantu var uzskatīt kā “apstrīdamu.”⁵⁵ Tā kā pieteikuma iesniedzējiem ir pamatota prasība par Konvencijas 8. pantu, valsts tiesiskajam regulējumam ir jānodrošina efektīvs tiesiskās aizsardzības līdzeklis.⁵⁶

Lietas faktiskie apstākļi ietilpst Konvencijas 8. panta kopsakarā ar Konvencijas 13. pantu tvērumā

Konvencijas 8. panta kopsakarā ar Konvencijas 13. pantu pārkāpums saistībā ar valsts pozitīvo pienākumu

[27] Lai gan Konvencijas 8. panta galvenais mērķis ir personas tiesību aizsardzība no valsts nepamatotas iejaukšanās, tas ne tikai liedz iespēju valstīm iejaukties. Konvencijas 8. pants paredz arī valsts pozitīvo pienākumu⁵⁷ – veikt aktīvas darbības, kas nodrošinās Konvencijas 8. pantā regulēto tiesību aizsardzību.⁵⁸ Galvenais valsts pienākums, nodrošinot pozitīvā pienākuma izpildi, ir saistošu tiesību aktu izdošana un to atbilstoša piemērošana.⁵⁹

[28] Lietā *Verein KlimaSeniorinnen Schweiz un citi pret Šveici*⁶⁰, ECT pirmo reizi noteica valsts pozitīvo pienākumu attiecībā uz Konvencijas 8. pantu saistībā ar klimata pārmaiņām. Tiesa balstījās uz pieņēmumu, ka ir pietiekami ticamas norādes, ka pastāv klimata pārmaiņas, kas rada nopietnus draudus Konvencijā regulētajām tiesībām, turklāt valstis to apzinās un spēj veikt pasākumus, lai efektīvi mazinātu šos draudus.⁶¹

[29] Valsts ir pienācīgi veikusi pozitīvā pienākuma izpildi, ja tā ir veikusi ECT izvirzītos uzdevumus:

- Seku mazināšanas pasākumi (mitigation measures),
- Pielāgošanās pasākumi (adaptation measures),
- Procesuālās garantijas (procedural safeguards).⁶²

⁵⁵ ECT 1993. 25. marta spriedums lietā Costello-Roberts pret Apvienoto Karalisti (iesnieguma Nr. 13134/87), 39.p

⁵⁶ ECT 2003. gada 8. jūlija spriedums lietā Hatton un citi pret Apvienoto Karalisti (iesnieguma Nr. 36022/97), 138.p

⁵⁷ ECT 2018. gada 24. aprīļa spriedums lietā Lozovyye pret Krieviju (iesnieguma nr. 4587/09), 36.p.

⁵⁸ Eiropas Padome. Definīcijas. Pieejams: <https://www.coe.int/en/web/echr-toolkit/definitions> [apskatīts: 04.04.2025.]

⁵⁹ ECT 2024. gada 9. aprīļa spriedums lietā Verein KlimaSeniorinnen Schweiz un citi pret Šveici (iesnieguma nr. 53600/20), 545.p

⁶⁰ Turpat

⁶¹ Guide on Article 8 of the European Convention on Human Rights, 15.p. Pieejams: <https://ks.echr.coe.int/web/echr-ks/article-8> [apskatīts: 19.03.2025.]

⁶² Turpat, atsauce Nr. 59, 550. – 554.p.

- [30] Seku mazināšanas pasākumi ietver valsts pienākumu noteikt termiņu oglekļa neitralitātes sasniegšanai un uzstādījusi mērķus SEG emisiju mazināšanai, kā arī sniegusi pierādījumus, ka tas tiek veikts. Valstij attiecībā uz šo pienākumu ir jārikojas savlaicīgi un konsekventi. Pielāgošanās pasākumu mērķis ir mazināt smagākās klimata pārmaiņu sekas, šiem pasākumiem ir jābūt ieviestiem un efektīvi piemērotiem. Procesuālās garantijas, turklāt norāda uz sabiedrības iesaisti klimata jomā. Šie pasākumi ietver sabiedrības informēšanu par attiecīgajiem pētījumiem un regulējumiem, kā arī sniedz iespēju sabiedrības līdzdalībai lēmumu pieņemšanas procesā.
- [31] Biedrība ir vairākkārt norādījusi uz valsts pozitīvo pienākumu. 2015. gadā Biedrība uzsāka tās darbību un jau kopš tā laika aktīvi sūta iesniegumus valsts pārvaldei, lai informētu to par klimata pārmaiņām un nepieciešamību stiprināt jūras krastus. Arī 2022. gadā Biedrība rakstīja kolektīvu iesniegumu Ministrija, kas ir vadošā valsts pārvaldes iestāde klimata politikas un enerģētikas jomā, norādot, ka steidzami nepieciešams izstrādāt visaptverošu normatīvo aktu regulējumu klimata pārmaiņu seku novēršanai.⁶³ Biedrības aktīvā darbība norāda uz to, ka jau kopš 2015. gada valsts ir bijusi informēta par klimata straujajām pārmaiņām un steidzamo nepieciešamību rīkoties, lai tiktu mazinātas tās sekas.
- [32] Biedrības centieni ir bijuši veltīti, jo valsts pārvalde ir rīkojusies ļoti lēni un ļāvusi klimata pārmaiņām radīt būtiskas sekas. Klimata likums, ar kuru līdz 2023. gadam bija jāievieš Eiropas Komisijas pakete "Gatavi mērķrādītājam 55", kopš 2021. gada ir izstrādes procesā un vēl joprojām nav pieņemts.⁶⁴ Šī Eiropas komisijas tiesību aktu ieviešana nacionālajā tiesību sistēmā ir būtisks valsts uzdevums, jo tā paredz siltumnīcefekta gāzu (turpmāk SEG) emisijas samazināšanu līdz 55% līdz 2030. gadam un klimatneitralitātes sasniegšanu līdz 2050. gadam,⁶⁵ kas ir viens no efektīvākajiem veidiem kā mazināt klimata pārmaiņu rašanos. Valsts nav ne tikai ievērojusi tai uzlikto pienākumu, tā arī to nav spējusi veikt savlaicīgi, nespējot noteiktajā termiņā pieņemt Klimata likumu.
- [33] Valsts nav veikusi arī atbilstošu normatīvo aktu piemērošanu. Pati valsts uz to norāda Klimata likumprojekta anotācijā,⁶⁶ kurā tā uzsver, ka Piesārņojuma likuma piemērošana ir

⁶³ Kāzuss [3], [4]

⁶⁴ Kāzuss [9]

⁶⁵ Eiropadome. Gatavi mērķrādītājam 55%. Pieejams: <https://www.consilium.europa.eu/lv/policies/fit-for-55/> [aplūkots 05.04.2025.]

⁶⁶ Klimata likumprojekta anotācija. 1. nodaļa. Pieejams: <https://tapportals.mk.gov.lv/annotation/211251b3-3639-4693-9020-1ce5e43dd582> [aplūkots 06.04.2025.]

bijusi sarežģīta, jo šī likuma tvērums nav pilnībā skaidrs, līdz ar to rodas dažādas tiesību normu interpretācijas un pārpratumu iespējams. Vēl viens neatbilstošs tiesību normu piemērošanas gadījums ir attiecināms uz krasta stiprināšanas pasākumiem. Lai gan valsts ir izdevusi normatīvo aktu, kas paredz personai iespēju aizsargāt savas tiesības klimata seku mazināšanai, tā ir atteikusies šo normatīvo aktu atbilstoši piemērot. Valsts Aizsargjoslu likuma⁶⁷ 36. panta otrajā daļā paredz gadījumu, kad persona var veikt krasta nostiprināšanu, lai aizsargātu savas tiesības, taču, lai gan G. Nēģis atbilst šajā tiesību normā paredzētajam gadījumam, valsts aizliedza viņam šīs tiesības īstenot. Valsts tādā veidā ir pārkāpusi savu pienākumu atbilstoši piemērot normatīvos aktus.

[34] Lai gan Konvencijas 8. panta pārkāpums tika analizēts tikai no nepienācīgas valsts pozitīvā pienākuma izpildes, Pieteicējs G. Nēģis Konvencijas 8. panta tiesību pārkāpumu pamato arī ar nepienācīgu valsts negatīvā pienākuma izpildi. Valsts ir liegusi G. Nēģim veikt krasta nostiprināšanas darbus, tādā veidā liedzot viņam novērst vai kontrolēt radušos situāciju. Pieteicējs valsts darbību norāda kā pamatojumu Konvencijas 8. panta pārkāpumam.⁶⁸ Taču, tā kā G. Nēģis Konvencijas Pirmā protokola 1. panta pārkāpumam sniedz tādu pašu pamatojumu, valsts negatīvā pienākuma izpilde ir analizēta pie attiecīgā panta, un analogiski ir attiecināma arī uz Konvencijas 8. panta pārkāpumu.

[35] No kāzusa faktiskajiem apstākļiem izriet G. Nēģa tiesību uz efektīvas aizsardzības nodrošinājumu pārkāpums, kas izpaudies kā Atbildētāja bezdarbība, neieviešot Klimata likumu. Atbildētājam, nepildot pozitīvo pienākumu, ir jārod iespēja nodrošināt sabiedrībai efektīvus līdzekļus kā šo bezdarbību apstrīdēt vai pārsūdzēt, bet tā kā Biedrības vienīgais tiesību aizsardzības līdzeklis - iesniegumu rakstīšana - neparedz tiesības prasīt konkrētu rīcību, šis tiesību aizsardzības līdzeklis nav efektīvs, lai Atbildētājs ātrāk ieviestu jaunu regulējumu un grozītu esošos tiesību aktus.

[36] No G. Nēģa prasījuma secināms, ka Atbildētājs savu pozitīvo pienākumu nav pildījis efektīvi, jo, formāli pastāvot iespējai veikt krasta stiprināšanu, realitātē atteikuma gadījumā Atbildētājs nav paredzējis citus analogus risinājumus, lai novērstu esošo apdraudējumu tik pat efektīvi kā ar būvniecību krasta stiprināšanai, tādējādi klaji atstājot G. Nēģa vienīgo dzīvesvietu atvērtu tiešam apdraudējumam un tikai pastiprinot vēl vairāk esošo trauksmi.

⁶⁷ Aizsargjoslu likums. Latvijas Vēstnesis, 56/57, 25.02.1997.

⁶⁸Kāzuss [9]

Pieteicējs uzskata, ka valsts nav veikusi savu pozitīvo pienākumu attiecībā uz Konvencijas 8. pantu kopsakarā ar Konvencijas 13. pantu, tātad ir noticis arī šī panta pārkāpums.

PAR KONVENCIJAS PIRMĀ PROTOKOLA 1. PANTA PĀRKĀPUMU KOPSAKARĀ AR 13. PANTA PĀRKĀPUMU

[37] Satversmes 105. pants nosaka personas tiesības uz īpašumu bez patvaļīgas iejaukšanās tajā. Tiesības uz īpašumu ir personas pamattiesības, kuras ir būtiskas personas eksistences nodrošināšanā un nodrošina valsts un sabiedrības labklājības uzturēšanu. Tās ir viens no kritērijiem demokrātiskas iekārtas un likuma varas esamībai valstī. PANTS vienlaikus paredz valsts pienākumu nodrošināt īpašuma tiesību aizsardzību un arī dod tiesības valstij iejaukties īpašuma tiesību izmantošanā.⁶⁹

[38] Satversmes 105. pantā ietvertās pamattiesības ir salīdzināmas ar Konvencijas Pirmā protokola 1. pantā ietvertajām tiesībām. Konvencijas Pirmā protokola 1. pants nosaka fizisku un juridisku personu tiesības uz īpašumu. Satversmes 105. panta satura noskaidrošana veicama, skatot Konvencijas Pirmā protokola 1. pantu un ECT judikatūrā nostiprinātās atziņas.⁷⁰

[39] Satversmē un Konvencijā nostiprinātās tiesības uz īpašumu nav absolūtas tiesības, tādēļ šīs pamattiesības ir iespējams ierobežot noteiktos gadījumos, ievērojot samērīguma principu. Tiesību ierobežojumiem jābūt:

1. paredzētiem likumā;
2. vēršot uz leģitīmu mērķi;
3. proporcionāliem jeb samērīgiem ar leģitīmo mērķi.⁷¹

Konvencijas Pirmā protokola 1. panta kopsakarā ar Konvencijas 13. pantu piemērojamība

[40] Vērtējot ECT iesniegtā pieteikuma pamatotību, nepieciešams vērtēt, vai lietā ir piemērojams Konvencijas Pirmā protokola 1. pants, tā tvērums. Īpašums panta tvērumā

⁶⁹ LR Satversmes Komentāri 8. nodaļa: Cilvēka Pamattiesības, prof. Ringolda Baloža zinātniskajā redakcijā, Rīga: Latvijas Vēstnesis 2011, 460. lpp

⁷⁰ LR Satversmes Komentāri 8. nodaļa: Cilvēka Pamattiesības, prof. Ringolda Baloža zinātniskajā redakcijā, Rīga: Latvijas Vēstnesis 2011, 461. lpp

⁷¹ ECT 2000. gada 23. novembra spriedums lietā Bijušais Grieķijas karalis un citi pret Grieķiju (iesnieguma nr. 25701/94), 50. rindkopa.

attiecas uz ķermeniskām lietām kā, piemēram, uz zemi un māju, kā arī uz bezķermeniskām lietām, kas sevī iekļauj, piemēram, prasījuma tiesības, licenci veikt noteiktu uzņēmējdarbību, intelektuālo īpašumu. Īpašums ietver jau esošas lietas, kā arī var ietvert tādas lietas, kas personai pienāktos, pamatojoties uz tiesiskās palāvības principu.⁷²

[41] Vadoties pēc lietas faktiskajiem apstākļiem, pieteicējs Gunārs Nēģis nolūkā aizsargāt savas tiesības uz īpašumu bija nolēmis veikt individuālus krasta nostiprināšanas pasākumus, lai mazinātu krasta erozijas un dabas ietekmi radītos postījumus. No lietas apstākļiem un pieteikuma daļā, kas skar īpašuma tiesības, pieteicējs norāda vēršanos tiesā, lai aizsargātu sev piederošo nekustamo īpašumu un uz zemes gabala esošās ēkas.⁷³

[42] Aizsargjoslu likuma 36. panta otrās daļas 5. punkts nosaka izņēmumu no tā paša panta otrās daļas aizlieguma par izbūvi krasta kāpu aizsargjoslā, kurā atrodas arī pieteicēja nekustamais īpašums. Lai iedarbinātu Aizsargjoslu likuma 36. panta otrās daļas 5. punktu pieteicēja norādīto ēku (dzīvojamā māja un senatnīga laivu māja) aizsardzībai, ir jākonstatē, ka tās ir 5. punktā minētās būves vai infrastruktūra, uz kurām attiecas krasta nostiprināšanas izņēmums. Būvniecības likuma 1. panta 3. punkts sniedz skaidrojumu jēdzienam būve: *“būve – būvdarbu rezultātā radusies ar zemi vai gultni saistīta ķermeniska lieta (ēka vai inženierbūve), kurai ir nosakāms būves lietošanas veids”*.⁷⁴ Pēc lietā minētā pieņemams, ka dzīvojamā māja un laivu māja ir radušās būvdarbu rezultātā, būves saistītas ar zemi. Lietošanas veids dzīvojamai mājai ir pieteicēja un viņa ģimenes pastāvīgai dzīvošanai, bet laivu māja ir paredzēta saimnieciskām darbībām kā inventāra uzglabāšanai. Krasta atkāpšanās rezultātā tiek ietekmēta un samazināta nekustamā īpašuma zemes platība, kura ir pieteicēja īpašumā un uz kura atrodas pieteicēja minētās būves. Tātad, neatļaujot veikt krasta nostiprināšanas pasākumus būvju un nekustamā īpašuma zemes platības aizsardzībai, tiek pārkāptas tiesības uz īpašumu. No minētā ir secināms, ka lietā piemērojams Konvencijas Pirmā protokola 1. pants.

[43] Piemērojot Konvencijas 13. pantu, jāņem vērā, ka tam nav patstāvīgas pastāvēšanas, jo tas tikai papildina pārējās Konvencijas un tās protokolu materiālās klauzulas.⁷⁵ No kāzusa faktiskajiem apstākļiem neizriet strīda par sūdzības pamatotību saskaņā ar Konvencijas Pirmā

⁷² ECT 2005. gada 6. oktobra spriedums lietā Draon pret Franciju (iesnieguma nr. 1513/03), 65. rindkopa.

⁷³ Kāzusa [2], [9]

⁷⁴ Būvniecības likums. Latvijas Vēstnesis 30.07.2013., Nr. 146 (4952).

⁷⁵ Guide on Article 13 of the European Convention on Human Rights. Pieejams:

https://ks.echr.coe.int/documents/d/echr-ks/guide_art_13_eng-pdf 14.punkts [skatīts 25.04.2025]

protokola 1. pantu pēc būtības, tādēļ ir piemērojams arī Konvencijas 13. pants.⁷⁶ Tā kā pieteikuma iesniedzējiem ir pamatota prasība par Konvencijas Pirmā protokola 1. pantu, valsts tiesiskajam regulējumam ir jānodrošina efektīvs tiesiskās aizsardzības līdzeklis.⁷⁷

Lietas faktiskie apstākļi ietilpst Konvencijas Pirmā protokola 1. panta kopsakarā ar Konvencijas 13. pantu tvērumā

Konvencijas Pirmā protokola 1. pantā paredzēto tiesību ierobežojums

- [44] Pieteicējs nolūkā aizsargāt savu īpašumu pret krasta erozijas ietekmi bija nolēmis veikt krasta nostiprināšanas darbus. Būvniecības ieceres realizēšanai un būvatļaujas saņemšanai pieteicējs bija vērsies VVD ar lūgumu veikt IVN sākotnējo izvērtējumu un tehnisko noteikumu izdošanu. VDD atteica pieteicēja lūgumu, liedzot veikt nostiprināšanas darbus un aizsargāt savu īpašumu pret postījumiem, tā ierobežojot pieteicēja garantētās tiesības uz īpašumu, kas izriet no Konvencijas Pirmā protokola 1. panta.
- [45] Konvencijas pantā noteikto tiesību uz īpašumu ierobežošana var notikt tikai gadījumos, kas noteikti ar likumu un ir nepieciešami demokrātiskā sabiedrībā.⁷⁸ Konvencijas Pirmā protokola 1. pantā noteiktās tiesības uz īpašumu nav absolūtas, pantā tiesību ierobežošanas veidi tiek izdalīti kā iejaukšanās īpašuma tiesību izmantošanā, īpašuma atsavināšanā un kontrolē.⁷⁹
- [46] Vērtējot konkrētajā situācijā pieteicēju tiesību uz efektīvu aizsardzību pārkāpumu, secināms, ka VDD prettiesiski atteica izdot tehniskos noteikumus, kā to paredz likumā ierakstītā imperatīvā norma, kas nesniedz VVD rīcības brīvību - izdot vai neizdot tehniskos noteikumus gadījumos, kad lemts par pilnās IVN procedūras nepiemērošanu.⁸⁰ Secināms, ka VVD ir liedzis G. Nēģim saņemt vienīgo tiesiskās aizsardzības līdzekli - būvniecības atļauju krasta stiprināšanai, jo VVD pretlikumīgi atteica izdot tehniskos noteikumus, kā rezultātā krasta erozijas draudus VVD liedza novērst pašam pieteicējam, kā arī Ministrija un tai padotībā esošās iestādes šo draudu novēršanas pienākumu nav pārņēmusi pati, kas atstāj pieteicējus neaizsargātus pret draudiem, tādējādi ļaujot krasta erozijai atņemt pieteicēju

⁷⁶ Guide on Article 13 of the European Convention on Human Rights. Pieejams:

https://ks.echr.coe.int/documents/d/echr-ks/guide_art_13_eng-pdf 14.punkts [skatīts 25.04.2025]

⁷⁷ ECT 2003. gada 8. jūlija spriedums lietā Hatton un citi pret Apvienoto Karalisti (iesnieguma Nr. 36022/97), 138.p

⁷⁸ ECT 2018. gada 11. decembra spriedums lietā Lekić pret Slovēniju (iesnieguma nr. 36480/07), 94. rindkopa.

⁷⁹ ECT 1982. gada 23. septembra spriedums lietā Sporrang un Lönnroth pret Zviedriju (iesnieguma nr. 7151/75; 7152/75), 61. rindkopa.

⁸⁰ Par ietekmes uz vidi novērtējumu 13. panta otrā daļa. Latvijas Vēstnesis, 30.10.1998., Nr. 322/325

zemi un potenciāli arī G. Nēga vienīgo un citu Biedrības biedru dzīvesvietu un būves. Attiecībā pret G. Nēgi ir tostarp pārkāpts tiesiskuma princips, jo VVD neveica tiesību normai atbilstošu rīcību. Valsts pārvaldes galvenais uzdevums ir likumdevēja pieņemto tiesību normu īstenošana⁸¹ un VVD nav pareizi piemērojis uz konkrēto gadījumu attiecināmo likuma Par ietekmes uz vidi novērtējuma 13. panta otro daļu,⁸² atsakot izdot tehniskos noteikumus. VVD savu atteikumu ir pamatojis ar trīs dažādiem, konkrētajā gadījumā savstarpēji nesaistītiem likumiem, kā arī diviem Ministru kabineta noteikumiem,⁸³ kur atsaukšanās ir bijusi formāla un nepamatota, piemēram, Aizsargjoslu likuma 36. panta 2¹. daļu, kur teikts, ka krasta nostiprināšanu var veikt, ja veikts sākotnējais izvērtējums un saņemti tehniskie noteikumi, ko šajā gadījumā VVD prettiesiski neizsniedza.

[47] VVD atsauce uz Ministru kabineta noteikumiem Nr. 30 nav pamatota,⁸⁴ jo arī šo noteikumu 15. pantā ir ietverta imperatīva norma, kur iestādei netiek piešķirta rīcības brīvība – izdot vai neizdot tehniskos noteikumus, tostarp atteikums nevar tikt balstīts papildus uz 18. pantu, jo Dabas aizsardzības pārvaldes negatīvais atzinums par aizsargājamiem biotopiem nevar būt par pamatu atteikumam izdot tehniskos noteikumus. Arī VVD norādītais Administratīvā procesa likuma 63. pants norāda, ka iestādei ir jāizdod obligātais administratīvais akts, jo piemērojamā tiesību norma paredz, ka administratīvais akts jāizdod.⁸⁵

[48] Papildus ir jānorāda, ka tiesas lēmums lielā mērā tika balstīts uz pieaicinātā ģeoloģijas eksperta atzinumu, kas liek apšaubīt lietā esošo pierādījumu pietiekamību, lai tiesa spētu veikt objektīvus secinājumus par lietas faktiskajiem apstākļiem. Senāts savā judikatūrā ir vērsis uzmanību uz to, ka atbilstoši APL 154. panta otrajai daļai neviens no pierādījumiem, tostarp eksperta atzinums, nav neatspēkojams.⁸⁶

⁸¹ Briede J., Danovskis E., Kovaļevska A. Administratīvās procesa tiesības. Mācību grāmata. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2023, 76.lpp.

⁸² Turpat, atsauce nr. 96

⁸³ Sk. precizējošos jautājumus par kāzusu. Pieejams: <https://www.tiesibsargs.lv/par-mums/tiesas-procesa-izspele-cilvektiesibas/>

⁸⁴ Ministru kabineta 2015. gada 27. janvāra noteikumi Nr. 30 “Kārtība, kādā Valsts vides dienests izdod tehniskos noteikumus paredzētajai darbībai”

⁸⁵ Administratīvā procesa likuma 63. panta 1. daļas 1. punkts. Latvijas Vēstnesis, 14.11.2001.

⁸⁶ Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2023.gada [..] spriedums lietā Nr. 6-70016717/6, Lieta Nr. [..], SKA- [A]/2023, 12.p

Konvencijas Pirmā protokola 1. panta ierobežojums ir noteikts ar likumu

- [49] Valsts iejaukšanās indivīda pamattiesībās, kas noteiktas Konvencijas Pirmā protokola 1. pantā, ir pieļaujama tikai ar likumu.⁸⁷ ECT skaidro, ka lai ierobežojums būtu “noteikts ar likumu”, ir jāpastāv tiesību normai, kas pieļauj attiecīgās cilvēktiesības ierobežojumu. Attiecīgā tiesību norma var būt ietverta likumā, tostarp atbilstošās būs arī tiesību normas, kurām ir zemāks rangs par likumā iekļautām tiesību normām, kuras ir pieņēmušas kompetentas valsts institūcijas uz normatīvā veidā deleģētām tiesībām.⁸⁸
- [50] No lietas faktiem secināms, ka uz Pieteicēja būvniecības ieceri attiecināmais ierobežojums izriet no Aizsargjoslu likuma un likuma “Par ietekmes uz vidi novērtējumu”. Aizsargjoslu likuma 36. panta otrās daļas 5. punkts pieļauj izņēmumu veikt krasta stiprināšanas pasākumus tikai būvju un infrastruktūras aizsardzībai. Valsts skaidro, ka Pieteicēja īpašuma apdraudējums ir tikai senatnīgajai laivu mājai, kura neatbilst būves vai infrastruktūras jēdzienam un tādēļ uz to neattiecas likumā ietvertais izņēmums veikt krasta nostiprināšanas darbus. Vadoties pēc Būvniecības likuma skaidrojuma un lietas apstākļiem, laivu māja ir uzskatāma par būvi un atbildētāja iebildums nav pamatots. VVD pēc pieteicēja lūguma bija jāveic būvniecības ieceres sākotnējais izvērtējums, pamatojoties uz likuma “Par ietekmes uz vidi novērtējumu” 2. pielikuma 10. punkta 17. apakšpunktu. Tajā tiek noteikts, ka jūras krastu nostiprināšana, kas atbilst pieteicēja iecerei, ir darbība, kurai ir jāveic sākotnējais izvērtējums, ko VVD arī veica. No likuma 13. panta 1. un 2. daļas izriet VVD pienākums izdot tehniskos noteikumus, ja pēc sākotnējā izvērtējuma veikšanas pieņemts lēmums nepiemērot ietekmes uz vidi novērtējumu. Dienestam nav pamata atteikt tehnisko noteikumu izdošanu pēc sākotnējā izvērtējuma veikšanas, jo tehnisko noteikumu neizdošana varētu notikt līdz ar atteikumu veikt sākotnējo izvērtējumu. Likuma 13. pantā tiek uzskaitītas attiecīgas neatbilstības, kuras konstatējot, netiek pieņemts lēmums par sākotnējā izvērtējuma veikšanu vai arī sākotnējā izvērtējuma veikšana tiek pārtraukta, ja neatbilstības tiek konstatētas pēc lēmuma par sākotnējo izvērtējumu veikšanas. Pieteicēja lietā VVD nenorādīja uz pamatiem neveikt sākotnējo izvērtējumu un pieņēma lēmumu par tā veikšanu, tādēļ lēmums par tehnisko noteikumu neizdošanu nav pamatots ar likumu.

⁸⁷ ECT 2012. gada 25. oktobra spriedums lietā Vistiņš un Perepjolkins pret Latviju (iesnieguma nr. 71243/01), 95. rindkopa.

⁸⁸ Cilvēktiesību rokasgrāmata tiesnešiem, 13. lpp

Nemot vērā iepriekš minēto, tiesību ierobežojums nav noteikts ar likumu

Konvencijas Pirmā protokola 1. panta ierobežojuma leģitīmais mērķis

- [51] Pamattiesību ierobežojumam ir jābūt pamatotam ar leģitīmu mērķi.⁸⁹ Satversmes tiesa spriedumā norādījusi, ka īpašuma tiesību ierobežošana ir pieļaujama tikai sabiedrības interesēs, proti, lai aizsargātu citu cilvēku tiesības, sabiedrības drošību, labklājību un tikumību.⁹⁰ Satversmes 105. pantu jāskata kopā ar Konvencijas Pirmā protokola 1. pantu, kurā arī nosaka tiesību ierobežošanas iespēju tikai tad, ja tas kalpo leģitīma mērķa sasniegšanai.⁹¹ Pantā iekļautie leģitīmie mērķi tiesību ierobežošanai ir citu personu tiesības un brīvības, sabiedrības un valsts interešu aizsardzība. ECT sabiedrības un valsts interešu aizsardzībā ietver arī vides aizsardzības intereses,⁹² tostarp pieļauj iejaukšanos no valsts, lai tiktu veikti zemes stiprināšanas darbi atbilstoši vietējiem teritorijas plānojumam.⁹³
- [52] Būvatļaujas izsniegšana krasta stiprināšanas projektam var ietekmēt sabiedrības intereses. Krasta stiprināšana vienam īpašumam var saasināt krasta erozijas sekas apkārtējiem piekrastes īpašumiem.

Līdz ar to īpašuma tiesību ierobežošanai pastāv leģitīms mērķis, kas noteikts Konvencijas Pirmā protokola 1. pantā – sabiedrības interešu aizstāvība, kas sevī ietver vides tiesību aizsardzību.

Ierobežojuma nepieciešamība demokrātiskā sabiedrībā

- [53] Efektīvai cilvēktiesību aizsardzības īstenošanai ierobežojumam jāatbilst ne vien Satversmes 116. pantā noteiktajiem kritērijiem (par ierobežojuma noteikšanu ar likumu un tam jābūt vērstam uz leģitīma mērķa realizāciju), bet arī jāizpildās kritērijam - ierobežojuma “nepieciešamība demokrātiskā sabiedrībā”.⁹⁴
- [54] Pastāv divi punkti, kam jāīstenojas, lai varētu noteikt ierobežojuma nepieciešamību demokrātiskā sabiedrībā:
1. Jāpastāv neatliekamai sabiedriskai vajadzībai;

⁸⁹ Satversmes tiesas 2022.gada 10.marta sprieduma lietā Nr. 2021-24-03 22. punkts.

⁹⁰ Satversmes tiesas 2019. gada 16. maija spriedums lietā Nr. 2018-17-03.

⁹¹ ECT 2016. gada 13. decembra spriedums lietā Béláné Nagy pret Ungāriju (iesnieguma nr. 53080/13), 113. rindkopa.

⁹² ECT 2018. gada 28. jūnija spriedums lietā G.I.E.M. S.R.L. un citi pret Itāliju (iesnieguma nr. 1828/06), 295. rindkopa.

⁹³ ECT 2007. gada 26. marta spriedums lietā Skibińscy pret Poliju (iesnieguma nr. 52589/99), 86. rindkopa.

⁹⁴ Ziemeļe, I. Cilvēktiesības pasaulē un Latvijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2021, 435. lpp

2. Jākonstatē neatliekamā ierobežojuma piemērotība, nepieciešamība un atbilstība neatliekamās sabiedriskās vajadzības īstenošanai (samērīgums starp sabiedrības interesēm un indivīda tiesībām).⁹⁵

[55] Satversmes tiesas spriedumā ir nostiprināta atziņa, ka īpašuma tiesību ierobežojums ir attaisnojams, ja tas ir samērīgs⁹⁶, nesamērīguma gadījumā ierobežojums neatbilst Satversmes 1. un 105. pantam.⁹⁷ Jāskaidro, vai ir iespējams pieteicēja tiesību mazāk ierobežojošs līdzeklis, lai vienlaikus panāktu pieteicēja interešu aizsardzību un sabiedrības interešu aizsardzību vides jomā.

Īpašuma tiesību ierobežojums kā neatliekama sociālā vajadzība

[56] Konstatējot ierobežojuma sociālo vajadzību, ir jāvadās no attiecīgajiem apstākļiem. Indivīdam ir tiesības sagaidīt no sabiedrības vairākuma zināmu toleranci, ja tā rīcība un uzskati atšķiras.⁹⁸

[57] Valsts savā argumentācijā abstrakti norāda, ka pieteicēja tiesības uz īpašumu negūs virsroku, pamatojoties uz citu aizsargājamo tiesību sadursmēm. Viena no tiesību sadursmēm ir īpašuma tiesību aizsardzība un vides tiesību aizsardzība, konkrētāk, Pāvilostas pelēkās kāpas un aizsargjoslas teritorijas aizsardzība. Valsts pasīvā attieksme pret krasta eroziju ietekmēs arī jutīgo aizsargjoslu un Pelēkās kāpas dabas lieguma teritoriju, ne tikai atsevišķas privātpersonas. Atbildes rakstā tiek pētīts erozijas seku sagaidāmais postījums un ir secināms, ka krasta atkāpšanās skar krasta līniju vienlīdzīgi un kaitējums ir sagaidāms arī turpmāk. Valsts kategoriski aizliedz privātpersonai īstenot īpašuma aizsardzības pasākumus, nepiedāvājot alternatīvu, dabu mazāk ietekmējošu pasākumu veikšanu. Kopsakarā vērtējot pieteicēju G. Nēģa un biedrības pozīcijas, secināms, ka Kurzemes jūrmalas iedzīvotāji līdz ar dalību biedrībā un izrādot centienus iesaistīties klimata pārmaiņu samazināšanā, jau izsaka savu atbalstu un pievienojas G. Nēģa motivācijai par krasta erozijas postošo ietekmi. No lietas apstākļiem neizriet sabiedrības pretestība biedrības vai tādu privātpersonu kā G. Nēģa centieniem nostiprināt krastu vai kopumā vērst uzmanību uz erozijas seku ietekmi, bet tieši

⁹⁵ Cilvēktiesību rokasgrāmata tiesnešiem, 14. lpp

⁹⁶ sk., piemēram, Satversmes tiesas 2002.gada 20.maija sprieduma lietā Nr.2002-01-03 secinājumu daļu, 2010.gada 19.jūnijā sprieduma lietā Nr.2010-02-01 6.punktu

⁹⁷ sk. Satversmes tiesas 2010.gada 19.jūnijā sprieduma lietā Nr.2010-02-01 9.4.2.punkta secinājumu

⁹⁸ ECT 1985. gada 25. marta spriedums lietā Barthold pret Vāciju (iesnieguma nr. 8734/79).

pretēji – iedzīvotāji, kuru īpašumus tieši skar dabas izmaiņas, pievienojas viedoklim par nepieciešamību veikt krasta stiprināšanas pasākumus.

- [58] Pretrunīgi vērtējama valsts pārvaldes neviendabīgā rīcība krasta stiprināšanas jomā. Pašvaldība kā atvasināta publiska persona ir rīkojusies sabiedrības un vides interesēs, veicot nostiprināšanas darbus Pāvilostas pludmalē, šķietami pievienojoties sabiedrības viedoklim par īpašuma tiesību apdraudējumu, kas rodas krasta erozijas ietekmē. Valsts savā argumentācijā, pretēji pašvaldības nostājai, pieturas pie naratīva par krasta stiprināšanas negatīvo ietekmi un nosaka aizliegumus, kaut gan likumdevējs minētajos apstākļos ir paredzējis personām tiesības uz īpašuma aizsardzību, kas izriet no Aizsargjoslu likuma, likuma "Par ietekmi uz vidi novērtējumu", Civillikuma. Pašvaldību likumā noteikts, ka dome kā pašvaldības orgāns veic funkciju un uzdevumu izpildi administratīvās teritorijas iedzīvotāju interesēs, tādēļ secināms, ka vietējā pašvaldība labāk un detalizētāk pārzina administratīvās teritorijas vajadzības, apdraudējumus un sabiedrības intereses. Konvencijas izpratnē valsts sevī iekļauj arī pašvaldību. Valsts ir jāuztver kā vienots veselums, sevī iekļaujot visu publisko pārvaldi un arī vietējo pārvaldi - pašvaldību, toties valsts atbildes raksts un lietas izklāsts pierāda, ka valsts pārvaldes iekšienē nav vienota redzējuma par seku risināšanu un tostarp netiek veiktas pienācīgas darbības šāda redzējuma sasniegšanai. Secināms, ka G. Nēga un Biedrības tiesību uz īpašumu ierobežojums nav pielīdzināms tiesību ierobežojumam ar sociālu nepieciešamību.

Īpašuma tiesību ierobežojuma samērīgums ar leģitīmo mērķi

- [59] Lai ierobežojums būtu samērīgs, ir jākonstatē:
1. Tas ir piemērots, lai sasniegtu leģitīmo mērķi;
 2. Tas ir nepieciešams, lai šo mērķi sasniegtu (t.i., vai to ir iespējams sasniegt arī ar alternatīviem, indivīdu mazāk ierobežojošiem līdzekļiem);
 3. Tas ir atbilstīgs, t.i., ja labums, ko iegūst sabiedrība ar cilvēktiesību ierobežojumu, ir lielāks kā atsevišķu personu interesēm ar to nodarītais zaudējums.⁹⁹
- [60] Lietā netiek konkretizēts uz kuru Pirmā protokola 1. panta noteikumu notiek atsaukšanās, tāpēc pēc lietas apstākļiem pieņemams, ka iejaukšanās tiesībās uz īpašumu kvalificējama pēc pirmā noteikuma, kur ietverta tā sauktā visaptverošā formula jeb tiek aizsargātas sabiedrības vispārējās intereses. Tādās lietās kā Pjalopoulos un citi pret

⁹⁹ Ziemeļe, I. Cilvēktiesības pasaulē un Latvijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2021, 438. lpp

Grieķiju,¹⁰⁰ kur notika būvniecības darbu iesaldēšana iesniedzēja īpašumā un lietā Katte Klitsche de la Grange pret Itāliju,¹⁰¹ kurā skatīta teritorijas plānojuma apstiprināšana, ECT konstatēja iesniedzēju tiesību uz īpašumu pārkāpumus, vadoties pēc vispārējā principa.

[61] Ierobežojumam ir jābūt piemērotam, lai sasniegtu leģitīmo mērķi. Satversmes 116. pants uzskaita piecus leģitīmos mērķus: citu cilvēku tiesību aizsardzība, demokrātiskās valsts iekārtas aizsardzība, sabiedrības drošība, sabiedrības labklājība, sabiedrības tikumība. Mērķi var savstarpēji pārklāties un nav nepieciešama strikta to nodalīšana.¹⁰² Lietā skatītais tiesību ierobežojums tiek pamatots ar leģitīmo mērķi aizsargāt citu cilvēku, precīzāk kaimiņu, īpašuma tiesības, kā arī tiek respektētas sabiedrības tiesības uz vides aizsardzību.¹⁰³ Vides aizsardzībā ietilpst Pāvilstas pelēkās kāpas un aizsargjoslas aizsardzība.

[62] Otrais kritērijs ir ierobežojuma nepieciešamība, lai sasniegtu leģitīmo mērķi. Valsts, aizliedzot veikt krasta nostiprināšanas pasākumus, nemaz neizskatīja alternatīvus līdzekļus, kuri varētu atrisināt situāciju. Valsts institūcijas lēmuma pieņemšanā varēja izmantot zinātniskus atzinumus, piemēram, tādus materiālus kā "Vadlīnijas jūras krasta erozijas seku mazināšanai", kur izpēte vērsta uz Baltijas jūras piekrastes preterozijas metodēm. Krasta stiprināšana ir iespējama ar citiem pasākumiem, kā bezkonstrukciju risinājumiem vai "zaļajiem" pasākumiem, kas koncentrējas uz stādījumu ierīkošanu.¹⁰⁴ Valsts nebija rīkojusies, lai individu ierobežotu mazāk un nepiedāvāja pieteicējam citu risinājumu, tostarp pat necentās zinātniski pamatot alternatīvus krasta stiprināšanas pasākumus, kas būtu atbilstoši Pāvilstas piekrastes īpatnībām.

[63] Labums, ko sabiedrība iegūs ar cilvēktiesību ierobežojumu nebūs lielāks kā atsevišķu personu interesēm ar to nodarītais zaudējums. Sabiedrības interesēs ir jutīgās dabas zonas aizsardzība, ko var īstenot, izmantojot kādu no krasta stiprināšanas stratēģijām. Valsts nepamatoti ir pētījusi tikai tādus pasākumus, kas paredz iejaukšanos piekrastes zonā ar būvniecību. Iedzīvotāju dalība Biedrībā un izteiktā nostāja pierāda, ka Biedrības un G. Nēga interesēs ir krasta nostiprināšanas darbu veikšana. Pieteicējs uzskata, ka nav konstatējams tiesību uz īpašuma ierobežojuma samērīgums ar leģitīmo mērķi.

¹⁰⁰ ECT 2001. gada 15. februāra spriedums lietā Pinalopoulos pret Grieķiju (iesnieguma nr. 37095/97), 56. rindkopa.

¹⁰¹ ECT 1994. gada 19. septembra spriedums lietā Katte Klitsche de la Grange pret Itāliju (iesnieguma nr. 12539/86), 40. rindkopa.

¹⁰² Ziemeļe, I. Cilvēktiesības pasaulē un Latvijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2021, 434. lpp

¹⁰³ Kāzuss [7]

¹⁰⁴ Metodiskā materiāla "Vadlīnijas jūras krasta erozijas seku mazināšanai" kopsavilkums

Normatīvo aktu un izmantotās literatūras saraksts

Grāmatas

1. Balodis K. Ievads civiltiesībās. Rīga: Zvaigzne ABC, 2007.
2. Briede J., Danovskis E., Kovaļevska A. Administratīvās tiesības. Mācību grāmata. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2024.
3. Briede J., Danovskis E., Kovaļevska A. Administratīvās procesa tiesības. Mācību grāmata. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2023.
4. Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Rīga, Latvijas Vēstnesis, 2011.
5. Ziemeļe, I. Cilvēktiesības pasaulē un Latvijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2021.

Interneta materiāli

6. Ārlietu ministrija. Sūdzības iesniegšana Eiropas Cilvēktiesību tiesā. 16.08.2021. Pieejams:
7. Eiropadome. Gatavi mērķrādītājam 55%. Pieejams: <https://www.consilium.europa.eu/lv/policies/fit-for-55/> [aplūkots 05.04.2025.]
8. Eiropas Padome. Definīcijas. Pieejams: <https://www.coe.int/en/web/echr-toolkit/definitions> [skatīts: 04.04.2025.]
9. Eurostat. Dzīves kvalitātes rādītāji – dzīves kvalitātes novērtēšana. Pieejams: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Quality_of_life_indicators_-_measuring_quality_of_life [apskatīts: 28.03.2025.]
10. Guide on Article 13 of the European Convention on Human Rights. Pieejams: https://ks.echr.coe.int/documents/d/echr-ks/guide_art_13_eng-pdf [skatīts 21.04.2025.]
11. Guide on Article 8 of the European Convention on Human Rights. Pieejams: <https://ks.echr.coe.int/web/echr-ks/article-8> [skatīts: 19.03.2025.]
https://www.mfa.gov.lv/lv/sudzibas-izskatisana-eiropas-cilvektiesibu-tiesa?utm_source=https%3A%2F%2Fwww.google.com [skatīts 01.04.2025.]
12. Klimata likumprojekta anotācija. Pieejams: <https://tapportals.mk.gov.lv/annotation/211251b3-3639-4693-9020-1ce5e43dd582> [aplūkots 06.04.2025.]
13. Metodiskā materiāla "Vadlīnijas jūras krasta erozijas seku mazināšanai" kopsavilkums. Pieejams: chrome-

extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.varam.gov.lv/sites/varam/files/content/files/vadliniju_kopsavilkuma_brosura.pdf [skatīts 08.04.2025]

14. Practical Guide on Admissibility Criteria. Strasbourg: Council of Europe publishing, 2024. Pieejams: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Admissibility_guide_ENG [aplūkots 17.03.2025]
15. Precizējošie jautājumi par kāzusu. Pieejams: <https://www.tiesibsargs.lv/par-mums/tiesas-procesa-izspele-cilvektiesibas/> [aplūkots 03.04.2025]

Normatīvie akti

16. Administratīvā procesa likums. Latvijas Vēstnesis, 14.11.2001.
17. Aizsargjoslu likums. Latvijas Vēstnesis, 25.02.1997., Nr. 56/57.
18. Biedrību un nodibinājumu likums. Latvijas Vēstnesis, 14.11.2003.
19. Būvniecības likums. Latvijas Vēstnesis 30.07.2013., Nr. 146 (4952).
20. Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija. Latvijas Vēstnesis, 13.06.1997., Nr. 143/144.
21. Latvijas Republikas Satversme. Latvijas Vēstnesis, 01.07.1993., Nr. 43.
22. Līgums par Eiropas Savienības darbību. Parakstīts Romā 25.03.1957. Kopsavilkums: 288.pants-direktīvas. Pieejams: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:l14527&from=EN> [aplūkots 06.04.2025]
23. Ministru kabineta 2011. gada 19. aprīļa noteikumi Nr. 300 "Kārtība, kādā novērtējama ietekme uz Eiropas nozīmes īpaši aizsargājamo dabas teritoriju (Natura 2000)", Latvijas Vēstnesis, 26.04.2011.
24. Ministru kabineta 2015. gada 27. janvāra noteikumi Nr. 30 "Kārtība, kādā Valsts vides dienests izdod tehniskos noteikumus paredzētajai darbībai", Latvijas Vēstnesis, 29.01.2015.
25. Par ietekmes uz vidi novērtējumu. Latvijas Vēstnesis, 30.10.1998

Tiesu prakse

26. ECT 1982. gada 23. septembra spriedums lietā Nr. 7151/75; 7152/75 Sporrang un Lönnroth pret Zviedriju.
27. ECT 1985. gada 25. marta spriedums lietā Nr. 8734/79 Barthold pret Vāciju.
28. ECT 1993. gada 25. marta spriedums lietā Nr. 13134/87 Costello-Roberts v. United Kingdom.
29. ECT 1994. gada 19. septembra spriedums lietā Nr. 12539/86 Katte Klitsche de la Grange pret Itāliju.

30. ECT 2000. gada 23. novembra spriedums lietā Nr. 25701/94 Bijušais Grieķijas karalis un citi pret Grieķiju.
31. ECT 2000. gada 26. oktobra spriedums lietā Nr. 30210/96 Kudła v. Poland.
32. ECT 2001. gada 15. februāra spriedums lietā Nr. 37095/97 Pialopoulos pret Grieķiju.
33. ECT 2003. gada 28. janvāra spriedums lietā Nr. 44647/98 Peck v. United Kingdom.
34. ECT 2003. gada 8. jūlija spriedums lietā Nr. 36022/97 Hatton and others v. United Kingdom.
35. ECT 2005. gada 6. oktobra spriedums lietā Nr. 1513/03 Draon pret Franciju.
36. ECT 2007. gada 26. marta spriedums lietā Nr. 52589/99 Skibiński pret Poliju.
37. ECT 2012. gada 13. decembra spriedums lietā Nr. 22689/07 De Souza Rebeiro v. France.
38. ECT 2012. gada 25. oktobra spriedums lietā Nr. 71243/01 Vistiņš un Perepjolkins pret Latviju.
39. ECT 2013. gada 17. oktobra spriedums lietā Nr. 27013/07 Winterstein and others v. France.
40. ECT 2014. gada 17. jūlija spriedums lietā Nr. 47848/08 Centre for legal resources on behalf of Valentin Câmpeanu v. Romania.
41. ECT 2016. gada 13. decembra spriedums lietā Nr. 53080/13 Béláné Nagy pret Ungāriju.
42. ECT 2018. gada 11. decembra spriedums lietā Nr. 36480/07 Lekić pret Slovēniju.
43. ECT 2018. gada 24. aprīļa spriedums lietā Nr. 4587/09 Lozovyye v. Russia.
44. ECT 2018. gada 28. jūnija spriedums lietā Nr. 1828/06 G.I.E.M. S.R.L. un citi pret Itāliju.
45. ECT 2021. gada 8. aprīļa spriedums lietā Nr. 47621/13 Vavříčka and others v. The Czech Republic.
46. ECT 2024. gada 9. aprīļa spriedums lietā Nr. 53600/20 Verein KlimaSeniorinnen Schweiz and others v. Switzerland.
47. Satversmes tiesas 2019. gada 16. maija spriedums lietā Nr. 2018-17-03.
48. Satversmes tiesas 2022.gada 10.marta sprieduma lietā Nr. 2021-24-03.
49. Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 15.08.2016. spriedums lietā Nr. Lieta Nr.6-7-00044-16, SKA-930/2016.
50. Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2023.gada [..] spriedums lietā Nr. 6-70016717/6, Lieta Nr. [..], SKA- [A]/2023.
51. Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 25.10.2016. spriedums lietā Nr. A420241114, SKA-824/2016.
52. Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 26.01.2018. spriedums lietā Nr. 6-70016717/6, SKA-757/2018.